

Kloosterkerk

20 februari 2022 – ds. Rienk Lanooy

Richteren 7,1-22

U kunt deze dienst alsnog bekijken en beluisteren via https://www.youtube.com/watch?v=g_IB2IYrTE

Gebed om ontferming

Zoals een storm
over de stad kan razen
zo onrustig
is ons leven soms
we buigen mee
met wat ons overkomt
wiebelen heen en weer
en soms knapt er iets
raken we
de controle kwijt
het vertrouwde gevoel
van alledag
dan is is alles
opeens anders
tot we onszelf
weer hervinden
als de storm is uitgeraasd
en we terugkeren
in de luwte
van het leven.
Hoe het ook loopt,
U bent er,
trouw als de zon
die telkens weer opkomt
en daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Stormachtig
kan het toegaan
in onze verhouding
tot de ander
dan raakt
een dierbaar mens
uit zicht
onbereikbaar nabij
of komt
de liefde
de vriendschap
je zomaar aanwaaien
soms snak je
naar stilte en rust
in onstuimige tijden
dan weer
mag de wind
van de intimiteit
en genegenheid
wel weer opsteken.
En in dat alles
bent U er,
God van mensen
trouw als de lente die daagt
en daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Lijkt het nu
onstuimiger
toe te gaan
op deze wereld
of is het van alle tijden:
landen die zich
voorbereiden
op de oorlog
machtige mannen
die volstrekt onmachtig
blijken
om de vrede te dienen.
Wanneer komt
het verstand, o God?
Als het niet met de jaren
niet met de eeuwen komt
dan hopen wij
dat het met U komt
U die het opneemt
voor wie zwak is
en kwetsbaar
wiens vrede
ons zo beperkte verstand
te boven gaat
en daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Bij de lezingen

We vervolgen de lezing uit het boek Richteren, het zevende hoofdstuk, over de richter Gideon en de zog. Gideonsbende. Gideon is geroepen om het volk Israël te bevrijden van de Midjanieten. Dat gaat niet met grof geweld, maar – letterlijk – zonder slag of stoot. Het verhaal valt uiteen in drie delen: eerst wordt uitgemaakt wie er deel mag uitmaken van de Gideonsbende. Dan krijgt Gideon een teken van de overwinning die op handen is en vervolgens is er de strijd die geen strijd is. Daarna klinken enkele verzen uit de tweede brief aan de Korintiërs, 2 Korintiërs 12,9-10

Preek

Ja, die Gideon, wat moet je van hem vinden? Een dwaas is hij natuurlijk niet, maar om hem nu onmiddellijk een prominente plek in het Pantheon van de groten der aarde te geven, daartoe geven de verhalen van deze richter ook geen aanleiding.

Misschien maakt dat hem ook zo menselijk, een van ons. Over het algemeen zijn wij geen

broddelaars die niets kunnen: we kennen de zeven sloten, maar lopen er niet tegelijkertijd in, er is altijd wel iets waarmee we voor de dag kunnen komen. Helden zijn we daarentegen meestal ook niet. Ach, we nemen wel eens een risico, maar de meesten van ons zullen in deze stad geen standbeeld krijgen. Bovendien: de mens tegen wie op het ene moment hoog wordt opgekeken, kan op een ander moment in de geschiedenis in een heel ander daglicht komen te staan. Iedere tijd kent zijn eigen oordeel, zoals het in deze dagen bv. over de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog gaat en de schuivende perspectieven op wat er toen gebeurd is.

Gideon: geen prutser, geen held, maar wat wel? In de Talmoed, het joodse commentaar op wat wij het Oude Testament noemen, wordt verteld dat op het joodse nieuwjaar, Rosj Hasjana, de Eeuwige drie boeken opent. In het eerste boek schrijft hij de namen op van hen die zonder twijfel rechtvaardig zijn, in het tweede komen de namen van de kwaadwilligen te staan. Dan blijft nog het derde boek over: dat is bestemd voor de mensen van wie het nog niet duidelijk is in welk boek zij horen. Tijdens de Tien dagen van inkeer tussen Rosj Hasjana en Grote Verzoendag, Jom Kippoer, is alles nog mogelijk voor de twijfelgevallen.

Misschien dat de meesten van ons zo'n geval zijn, omgeven met twijfel, of doe ik u nu tekort? Gelukkig ga ik daar niet over. Maar als ik het bij mezelf houd: een twijfelgeval. En ik herken me daarom in deze Gideon, wie weet u zichzelf. Geen prutser, maar ook geen held. Geen knoeier, maar ook geen voorbeeldig mens. Dat bleek al bij zijn roeping. Gideon heeft iets een trage profeet, die permanent in overleg is met de Eeuwige. Hij wil misschien wel, maar hij moet het eerst zeker weten. En daarom regent het tekenen van de hemel die Gideon ervan moeten overtuigen dat hij, het twijfelgeval, de geroepene is. En nu, eindelijk... nu staat hij daar, de man van wie de Eeuwige met de nodig ironie zegt: 'jij dappere krijgsman'. Hij staat daar, in de vroege morgen met zijn leger van 32.000 man om de Midjanieten uit het land te verdrijven.

U hoort wel: het is een verhaal van strijd, maar daaronder zit een diepere betekenislaag, want het gaat niet alleen, of misschien wel helemaal niet over de vraag wie de sterkste is, maar over iets anders. Over de vraag: hoe zit het met het vertrouwen van Israël. Op wie zet het volk zijn kaarten? Volgt het de Tora, de wegwijzers van Mozes, die leiden naar een leven in vrijheid, of levert het zich over aan alles wat een mens klein houdt, aan alles wat je op jezelf terugwerpt in die soms zo radeloze eenzaamheid van het bestaan, aan al die onverschilligheid waarmee wij langs elkaar heen leven, in de hoop dat de ander het voor ons oplost. Kortom: de strijd waar Gideon voor staat, daar op die vroege morgen, is een strijd die ieder mens te voeren heeft, telkens weer. Want de Midjanieten, de Amelekieten of hoe je ze ook noemt, ze staan altijd weer klaar om je leven te bezetten en je de vrijheid te ontnemen zodat je toch weer slaaf bent, van wat of wie dan ook...

Maar op het moment dat Gideon klaarstaat, eindelijk overtuigd van zijn missie, neemt de Eeuwige het woord. Wat nu weer? 'Jullie zijn met teveel', klinkt het. In deze dagen horen wij van troepenopbouw rond Oekraïne. Wie wil winnen, gaat uit van 'meer': meer troepen, meer wapens, meer druk, meer propaganda. Dat is de logica van onze wereld en hoe lastig is het om daaraan te ontsnappen, om voorbij te gaan aan de ijzeren wetten van die redeneertrant. Gideon is er zelf niet op gekomen om het anders te doen, en daarin gaat hij ons voor: hoe lastig is het om je te bevrijden uit de harde logica van het 'meer'. En daarom spreekt de hemel: Gideon, jullie zijn met teveel. Straks denken jullie nog dat je je bevrijding aan jezelf te danken hebt, maar zo is het niet. Want wie zijn bevrijder vergeet, verliest ook zijn bevrijding.

Je kunt dat lezen als de reactie van een god die jaloers is: ken je plaats, mens! Niet vreemd, dat we dat denken, maar het zegt meer over ons dan over deze God. Wij zien elkaar, God en mens, wel als elkaars concurrenten. Wat God doet komt als vanzelf in mindering op wat wij doen en

andersom. Zo is het niet. De glorie van God is de levende mens, zegt kerkvader Irenaeus – en dus niet de miezerige mens. Dat God tegen Gideon zegt: 'Jullie zijn met teveel' is niet omdat hij bang is buiten beeld te raken, maar omdat hij het goede wil voor de mens. Het gaat hier om de grenzeloosheid. Om de mens die tot grootse dingen in staat is, maar toch... gewoon mens blijft. Niet toevallig staan in onze dagen jonge mensen regelmatig op het punt van burn-out, omdat we leven in een grenzeloze wereld, waarin alles kan. En we weten dat als iets kan, dan vinden we ook dat het móet. En dan vergeten we de mildheid, de lankmoedigheid voor de ander én voor onszelf. Die jaloerse God – die waren we al kwijtgeraakt, terecht en gelukkig, maar wie vertelt ons nu waar onze grenzen liggen, dat ons geluk niet in het 'meer' ligt, maar in je mens-zijn,, in het geschonken leven, dat je zomaar gekregen hebt, in het geluk zelf als de zon schijnt, de krokussen bloeien, de wind weer is gaan liggen.

Jullie zijn met teveel, Gideon. Daarom moet wie bang is, gaan. Ze zijn dan ook gelegerd bij de Charodbron, dat betekent zoiets als: de Bibberbron. En 22.000 van angst bibberende krijgsmannen gaan. Er dan zijn er nog 10.000 over, maar dat zijn er ook teveel. En als chef personeelsbeleid, kiest de Eeuwige voor degenen die het water drinken als een hond. Ook dat nog, want wie in het Oude oosten wil met een hond vergeleken worden? Niemand. En dat hondse stelletje, 300 man, dat niks in de melk te brokkelen heeft, dat moet het gaan doen. Of beter: zij moeten het niet gaan doen, zij moeten de Eeuwige voorop laten gaan in de strijd. Niet omdat die sterker is, maar omdat hij anders is, niet omdat hij 'meer' is, maar omdat hij er een andere logica op na houdt. Niet een ijzeren logica, maar een zachte, niet een dichtgetimmerde, maar een weerloze, niet een dwingende, maar een uitnodigende, niet een controlerende, maar een vertrouwende. Dat is de strijd die de Eeuwige voert: de zwakke wint het van de sterke, niet omdat de zwakke toch sterker is, maar omdat God kiest voor de zwakke is. Elders, en we hoorden die woorden schrijft de apostel Paulus aan de mensen in Korinthe: *In mijn zwakheid ben ik sterk*. En die sterkte, is niet zijn eigen kracht, maar die van Christus, die in hem huist. Dat is de kracht van die gemarginaliseerde man aan een kruis. In hem, de zwakke, kiest God voor de zwakke.

En Gideon? Heeft hij al gekozen? Ach, de Eeuwige kent zijn pappenheimer: straks zal hij vast weer een teken vragen om zeker van zijn zaak te zijn, maar nu is de Eeuwige hem voor. Hij geeft hem een teken. Als je niet durft, Gideon, om vanuit zwakheid te opereren, jij eeuwige twijfelaar, neem dan je knecht Poera mee, en hoor hoe de vijand er bijzit. Niet warmpjes, maar angstig zoals machthebbers zijn, met hun vaak paranoïde trekjes: ik zie Poetin voor me aan zijn enorme coronatafel, ik zie President Xi Jinping die Winnie de Pooh in de ban doet, omdat hij met het uiterlijk van de beer vergeleken werd in de Social Media. Het zijn de machtigen die iets te verliezen hebben: hun macht. En Gideon en zijn knecht horen de Midjanieten in hun tent, bang om alles wat zij te verliezen hebben. De Eeuwige zal wel met Gideon zijn, zegt de een tegen de ander. Hij heeft ons in zijn handen gegeven. Het pleit is al beslecht.

En zo hoort Gideon nota bene van de vijand dat hij er niet alleen voor staat. En dan buigt hij in dankbaarheid voor de Eeuwige. Eindelijk is hij er werkelijk klaar voor, omdat hij beseft dat het niet van hem afhangt. Het zal er anders aan toegaan. Niet hard tegen hard. Niet man tegen man. Maar op de wijze van David tegen Goliath, van de bloem door het asfalt en de kaars in de nacht. En zo gaan ze, met niets dan een brandende fakkel in de ene en een sjofar, de ramshoorn, in de andere hand. Precies zo, dat er geen hand meer vrij is voor het zwaard. Niet Gideon en zijn makkers strijden, maar de Eeuwige zelf strijdt zijn strijd op eigen wijze. Geen bitter gevecht, maar een wervelend spektakel van licht en geluid. En dan klapt in een keer het hele militair-industrieel complex van Midjan in elkaar en implodeert de macht onder de weerloze overmacht van die 300 man die daar alleen maar staat te staan, de handen gevuld met licht en muziek.

'Macht', zei Charlie Chaplin, 'macht heb je alleen nodig als je van plan bent foute dingen te doen; de rest kun je wel met liefde af'. Of het altijd en overal waar is, kun je je afvragen, maar het is wel de richting waarheen dit oude verhaal over de strijd van Gideon tegen Midjan ons hebben wil. En we weten, het leger van Midjan kent vele verschijningsvormen. Het kan letterlijk aan je grenzen staan, maar evengoed figuurlijk. Je kunt immers overweldigd worden door wat zoveel groter lijkt te zijn dan wie je bent of wat je aankunt: je verdriet, je verlatenheid, je boosheid, je jaloezie, je wraakzucht, je onmacht, je schuld, je angst, je weerzin, je leegte, je eenzaamheid, je slachtofferschap, je teleurstelling, je radeloosheid. Zijn woord wil deze wereld omgekeerd, zingen we straks. En daarom moet dat woord kunnen klinken, ruimte innemen, landen. Want alleen als het klinkt, is er geen ruimte voor het zwaard, maar alleen voor licht en muziek, voor al die dingen waarin de Eeuwige zich manifesteert als het woord dat deze wereld stuurt in de richting van het Beloofde Land. En af en toe is er dan, gelukkig, zo'n aarzelende richter, die dat woord spreekt, en is er de zwakke kracht van de man uit Nazaret die dat woord is. En dan zijn wij er misschien ook die met dat woord willen leven en er van willen zingen zoals we nu gaan doen: *Want al wat hoog staat aangeschreven zal Gods woord niet overleven / Hij wiens kracht in onze zwakheid woont beschaamt de ogen van de sterken.*

bronnen:

Karel Deurloo e.a., *Geen koning in die dagen: over het boek Richteren als profetische geschiedschrijving*, Baarn: Ten Have 1982

F.O. van Gennep, *Naam geven wat ik zoek: preken*, Baarn: Ten Have 1991

Gebeden, stil gebed

Wij danken u, o God,
dat het zwakke overwint
niet omdat het toch sterker is
dan het sterke
maar omdat u
voor het zwakke kiest.

Laat dat dan ook
onze keuzes kleuren
in wat we doen en laten:
dat we kiezen
voor de vrede
terwijl we voelen
voor de strijd
dat we kiezen
voor verzoening
als we ons liever vastbijten
in de vete
dat we kiezen
voor nabijheid
terwijl we de afstand
lijken te koesteren.

Wij danken U
voor die andere,
ons soms zo vreemde weg
van de vrede
wij weten wel
dat die weg
nergens klaarligt
maar altijd
weer begaanbaar
moet worden gemaakt
maar om het
dan ook te doen
gaat niet vanzelf
ook niet
in ons eigen leven
en de strijdjes
die we daar voeren
met anderen
en met onszelf.

Wees met de mensen

die in oorlog leven
Jemen, Ethiopië, Syrië,
met hen die leven
onder de dreiging
van geweld: Oekraïne
We bidden
voor de diplomatie
de stille krachten
die aansturen
op andere mogelijkheden.

Wij gedenken hen
die ons ontvallen zijn...
dat zij bij u geborgen zijn.
Wees met hen
die verdrietig zijn
om hun heengaan
en dankbaar voor alles wat zij
met hen hebben kunnen delen
En hoor ons als wij
in de stilte tot u bidden...

Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden die klinken in de Kloosterkerk, stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van Stichting Kloosterkerk.

U steunt ons werk ermee!